

Fecr Yayınları: 459

HADİSLERDE BEŞERÎ GELİŞİMİN TEMELLERİ

Dr. M. Radwan ALİBRAHİM

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör

Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM

Mizanpaj ve Kapak

FCR

Baskı ve Cilt

VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1

Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71

(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Ekim 2021

ISBN: 978-625-8005-03-5

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1

Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60

Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

HADİSLERDE BEŞERÎ GELİŞİMİN TEMELLERİ

Dr. M. Radwan ALİBRAHİM

Ankara 2021

Dr. M. Radwan ALİBRAHİM

1964 yılında Suriye Devletinin Haseke ilinin Hazne köyünde doğdu. Lisans eğitimini Libya Üniversitesi (Şam Şubesi) Arap Dili ve İslami İlimler Fakültesinde tamamladı (1989). Yüksek lisansını Omdurman İslam Üniversitesi İslam Hukuku alanında yaptı (2000). Suriye’de Fıkıh ve İslami ilimlerden ilmi icâzeler aldı ve orada 24 yıl boyunca Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğretmenlik ve çeşitli camilerde hatiplik, vaizlik ve Kur’ân kurslarında öğretici yönetici ve müdürlük yaptı. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hadis alanında doktorasını tamamladı (2021). 2012 yılından bu yana Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı öğretim görevlisi olarak görevini sürdürmektedir.

ÖN SÖZ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Şehadet ederim ki, Muhammed Aleyhisselam O'nun kulu ve rasûlüdür. Resullerin efendisi ve efendimiz Muhammed'e, ehli beytine ve ashabına ve din gününe kadar onun yolunda gidenlere salât ve selam olsun.

İnsan, ruh ve bedenden oluşan Allah'ın yeryüzündeki halifesi, yaratılmışların en şerefli ve üstünü kabul edilen bir varlıktır. Bir beşer olarak insan, doğumundan ölümüne kadar devamlı bir eğitim süreci içerisinde. Bu itibarla insanın her anı neredeyse bir şeyler öğrenmekle geçmektedir. Bu öğrenme ve eğitim süreciyle insan, karakter ve kişilik kazanmaktadır. Ayrıca insanın maddî ve mânevî bakımdan mutluluğu, iyi bir insan ve kul olabilmesi, maddesi ile mânası arasındaki dengeyi kurabilmesi normal eğitimiyle birlikte beşeri gelişimi ve eğitimine bağlıdır. Gelişim denince sadece ekonomik, sosyal, siyasî veya kültürel bir gelişme ve dönüşüm anlaşılmalıdır. Gelişimin insanı ilgilendiren tarafı da bulunmaktadır. İnsanda var olan yetenek ve imkânlarının kendi kendine yetebilme vasfının geliştirilmesi gibi hususlar beşeri gelişimin insanı ilgilendiren tarafını oluşturmaktadır. İnsan kendisine olan güvenini elde edip pekiştirmeyi, var olan kabiliyetlerini ortaya çıkarmayı ve icad, keşef ve yaratıcılık gibi büyük beşeri ve imkânlarını ancak beşeri gelişimi sayesinde ortaya çıkarabilir. Ayrıca İslâm ahlâkınca iyi görülen, övülen tutum ve davranışlara sahip olmak isteyen insanın kazanacağı hasletlerle elde edeceği şahsiyet; inşa edeceği kişilik ancak beşeri gelişim ve eğitim ile elde

edilebilir. İşte bahsedilen hususları da dikkate alarak beşerî gelişimin temel ve esaslarını oluşturan insanın bilgi, beceri ve şahsiyet kazanmasıyla ilgili Hz. Peygamber'in (s.a) hayatından ve hadislerinden yola çıkarak konuyu doktora tez çalışması olarak hazırlamaya karar verdik. Bilebildiğimiz kadarıyla bu mahiyette bir çalışmaya rastlamadık. Böylece bu çalışma ortaya çıktı.

Bu vesileyle doktora tez konumun belirlenmesinden tamamlanmasına kadar bütün aşamalarda büyük bir emek verip ilgilenen kıymetli hocam Prof. Dr. Ahmet Yıldırım'a, tez izleme komitemde yer alan değerli fikirlerinden istifade ettiğim Prof. Dr. Kemalettin Özdemir ve Prof. Dr. Özcan Güngör hocalarıma şükranlarımı arz ediyorum. Ayrıca tezi baştan sonuna kadar okuyup değerli katkı ve değerlendirmelerde bulunan Doç. Dr. Hüseyin Akyüz, Doç. Dr. Ferhat Gökçe, Doç. Dr. İlyas Canikli, Dr. Öğr. Üyesi Emine Demil ve Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yemenici hocalarımıza hususi teşekkürlerimizi sunmak isteriz. Burada Dr. Öğr. Üyesi Emine Demil hocamızın bilimsel değerlendirmeler yanında Türkçe ifade ve imla noktasındaki ince ve önemli tashihleri ayrı bir takdiri ve şükranı hak etmektedir, kendisine ayrıca tekrar teşekkür ediyoruz. Ayrıca bana her zaman maddi ve manevi desteklerde bulunan Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mehmet Ünal'a ve fakültemizin saygıdeğer diğer hocalarına müteşekkirim. Son olarak büyük emek ve fedakarlıklarda bulunarak tezin tashih ve düzeltmelerini gönüllü üstlenen Muhammet Türkaslan'a ve tezimi hazırlama esnasında büyük bir sabır gösteren aileme de teşekkür borçlu olduğumu belirtmek isterim.

M. Radwan ALİBRAHİM
Ankara 2021

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR -----	11
GİRİŞ -----	13
1. Araştırmanın Konusu ve Önemi-----	13
2. Araştırmanın Amacı-----	15
3. Araştırmanın Yöntemi ve Planı-----	19
4. Araştırmanın Kaynakları-----	23
5. Kavramsal Çerçeve-----	25
5. 1. Gelişim ve Beşerî Gelişim Kavramı-----	26
5. 2. Gelişimin Lügat Tanımı-----	27
5. 3. Beşerî Gelişimin İstilahî Tanımı-----	29
6. Beşerî Gelişimin Hedefleri-----	32
7. Beşerî Gelişimin Yöntem ve Araçları-----	33
8. İslâmî Gelişim ve Özellikleri-----	34
9. İslâmî Bakış Açısından Gelişimin Esasları-----	36
9. 1. Eğitsel Esas-----	37
9. 2. Felsefî veya Düşünsel Esas-----	38
9. 3. Toplumsal Esas-----	38

BİRİNCİ BÖLÜM

İMÂNÎ VE AHLÂKÎ GELİŞİM -----	41
1.1. İmânî Gelişim-----	41
1.1.1. Ruhsal Eğitim-----	42
1.1.1.1. İhlâs-----	42
1.1.1.2. Ümit-----	46
1.1.1.3. Tövbe-----	48
1.1.1.4. Tedebbür ve Tezekkür-----	49
1.1.1.5. İstikâmet-----	51
1.1.1.6. Zühd-----	53
1.1.1.7. Belaya Sabır-----	58
1.1.2. Sevme ve Sevmeme (Vela ve Bera) Eğitimi (Akide Gelişimi)---	59
1.1.3. İbadet: Eğitimin Kulluk Boyutu-----	62
1.1.3.1. Gece İbadeti-----	62
1.1.3.2. Kulluk Eğitiminin Kesilmeksizin Devam Etmesi-----	64

1.1.3.3. Zikir İbadetinin Eğitimi -----	64
1.1.3.4. İbadet Konusunda Yarış Eğitimi -----	66
1.2. Toplumsal Ahlakın Gelişimi -----	68
1.2.1. Hadislerdeki En Önemli Ahlaki Gelişim Araç ve Yöntemlerinden Bazıları -----	68
1.2.1.1. Kıssayla Eğitim: -----	68
1.2.1.2. Nasihatle Eğitim -----	71
1.2.1.3. Ahlakın Gelişiminde Korku ve Ümit var Olmak -----	72
1.2.1.4. Cezada Katı Tutum -----	75
1.2.1.5. Terk Etme/Yalnız Bırakma -----	78
1.2.1.6. Dolaylı Bir Şekilde Yönlendirme -----	78
1.2.1.7. Durum ve Fırsatların Değerlendirilmesi -----	80
1.2.2. Toplumsal Gelişim -----	82
1.2.2.1. Toplumsal Gelişimin Esası -----	86
1.2.2.2. İnsanlar Arasında İhsan Ahlakını Geliştirme: -----	89
1.2.2.3. İslam, Fakirlik ve Dilencilik Sorununu Nasıl Çözer? -----	91

İKİNCİ BÖLÜM

DÜŞÜNSEL GELİŞİM VE ÇOCUK EĞİTİMİNDE GELİŞİMİN

TEMELLERİ -----	99
2.1. Düşünsel Gelişim -----	99
2.2. Bilgi ve Düşünce Gelişimi -----	100
2.3. Bilgi ve Düşünce Gelişiminin Gerektirdikleri -----	101
2.3.1. İlmin Faydalı Oluşu -----	101
2.3.2. İlmin Yayılması -----	101
2.3.3. Amel-Sevap İlişkisi -----	101
2.3.4. Bilginin Hayata Geçirilmesi -----	102
2.3.5. Bilginin Ölçüt Olduğu Doğru Bakış Açısı -----	103
2.3.6. Kıyas Yönteminin Uygulanması -----	104
2.4. Yapıcı Eleştiri Gelişimi -----	105
2.4.1. Hz. Peygamberin Hatalı Davranışları Düzeltmek İçin Eleştiri Yöntemini Kullanması -----	105
2.4.2. Resulullah'ın (s.a.v.) Bedevilere Karşı Eleştiri Yöntemini Kullanması -----	107
2.4.3. Eleştirinin Başarılı Olmasındaki Etkenler -----	108
2.4.4. Yaratıcı Düşüncenin Gelişimi -----	110
2.4.4.1. Beyin Fırtınası -----	110
2.4.4.2. Hayal Gücünün Harekete Geçirilmesi -----	113

2.4.4.3. Teşvik Etme -----	116
2.5. Nebevî Metotta Çocuk Eğitiminde Öncelenmesi Gereken Gelişim Esasları -----	118

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BEDENSEL GELİŞİM, ÖNCÜLÜK VE YÖNETİMSSEL GELİŞİM133

3.1. Bedensel Gelişim -----	133
3.1.1. Sporun Tanımı -----	135
3.1.2. Sporun Faydaları -----	136
3.1.3. Spor Yapmanın Şartları -----	137
3.1.4. Kadının Spor Yapmasının Hükmü Nedir? -----	139
3.1.5. İslam'da Spor Ruhu ve Adabı -----	139
3.1.6. İlk Müslümanların Yaptığı Sporlar -----	140
3.1.7. İbadetlerin Sporla İlişkisi -----	145
3.1.8. Günlük Olarak Yapılan Sporda Tavsiye Edilen Süre: -----	146
3.2. Liderlik ve Yönetim Gelişimi -----	147
3.2.1. Liderlik Yeteneklerinin Geliştirilmesi -----	147
3.2.1.1. Lider Hazırlama -----	148
3.2.1.2. Karar Alma Yeteneğinin Gelişimi -----	158
3.2.1.3. Liderlere Güveni Artırma -----	161
3.2.1.4. Yetkilerin Verilmesi -----	165
3.2.2. İdarî Yeteneklerin Gelişimi -----	168
3.2.2.1. Sahabenin Rapor ve Mektupları Yazma Sanatına Dair Yeteneklerinin Geliştirilmesi -----	169
3.2.2.2. Kalabalıklarla Temas Yeteneklerinin Gelişimi -----	177
3.2.2.3. İşteki Yetenekleri Bir Takım Dayanışmasıyla/Ruhuyla (Bir Cemaat Gibi) Geliştirmek -----	181
3.2.2.4. Görüşme Yapma- Tahlil (Analiz) Yapabilme Yeteneğini Geliştirme -----	183
3.2.2.5. Zaman Yönetimi Yeteneklerinin Gelişimi -----	190

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK VE ASKERİ GELİŞİM ----- 195

4.1. Ekonomik Gelişim -----	195
4.1.1. Hayır için Gönüllü Çalışmanın Gelişimi -----	201
4.1.2. Çalışanların Üretim Yeteneklerini Geliştirmek -----	207
4.1.3. Küçük Projeleri Geliştirmek (Meslek Sahibi Olup Kendi Kazancıyla Geçinmek).-----	214

4.2. Güvenlik ve Askerî Gelişim-----	220
4.2.1. Güvenlik Yeteneklerinin Gelişimi-----	220
4.2.1.1. Düşman İlimlerini ve Haberlerini Bilmeyi Geliştirme ----	220
4.2.1.2. Sırları Gizleme Yeteneğinin Gelişimi-----	227
4.2.1.3. İma Etme ve Gizlenme Yeteneğinin Gelişimi-----	231
4.3. Askerî Gelişim -----	233
4.3.1. Askerî Yeteneklerin Gelişimi-----	233
4.3.1.1. Savaş Yeteneklerinin Gelişimi-----	234
4.3.1.2. Silah Kullanma ve Ata Binme Yeteneklerinin Gelişimi---	239
4.3.1.3. Askerî Strateji Yeteneklerinin Gelişimi -----	243
SONUÇ -----	251
KAYNAKLAR -----	258